

ONDERST'BOVEN WAARDEERING VOOR LEIDINGPALEN ; HOË BOEREN BOUWEN

door

C. R. VAN VLOTEN.

„Maar hij de boer, werkt aan het grootste en schoonste gedicht dat wij hebben..... de aarde.“ *)

Alleen wie zelf bij een flikkerende kaars-in-het-stalraam of een bungelende stormlamp (met weinig schijnsel en veel schaduw) heeft gemolken, gepompt en gehakseld, wie op donkere hilden het dagelijks hooirantsoen heeft losgewerkt en in spannenden tijd den verre veearts gehaald, beseft wát electriche verlichting en -kracht en telefoon voor een boerderij beduidt.

De meeste nieuw aangesloten boeren, die zich naar de zon plachten te regelen, nemen uiterst weinig stroom af; eerst het nieuwe geslacht, opgroeiend tusschen de nieuwe mogelijkheden zal er volop van leeren profiteeren en den maatschappijen loonende klandizie geven; des te meer is het te waardeeren, dat deze het initiatief hebben genomen met billijke tarieven.

Zoo ongemerkt weg „langs lijnen van geleidelijkheid“ wordt het platteland gevangen in het groote net, wat veel welkome lichtpunten meebrengt maar..... ook zijn schaduwzijde heeft.

Want — het blijkt maar al te zeer — ook de maatschappijen en „diensten“ zullen zich nog heel wat moeten aanpassen willen hun bovengrondsche leidingen de harmonie van het landschap, dat ze met zoo goede bedoelingen „ingepaald hebben, niet grondig verstoren.

Zooals men transformatorhuisjes en palen thans plaatst, wordt het één bezetting!

Ik vroeg den heer Dingeldein uit Denekamp, die zijn omgeving goed kent, als voorbeelden den paal voor Erve Reimerink (foto 2) en een naburig transformatorhuisje met omgeving te fotografeeren, hetgeen hij even vriendelijk als vaardig wel wilde doen, waarbij zijn opmerking mij trof: „het is geen kunst leelijke obstakels te kieken — het is tegenwoordig de kunst plekjes te vinden waar ze nog niet zijn!“

*) Anne H. Mulder: „Zeven Eeuwen Nederlandsche Levenskunst“.

Boeren zijn persoonlijkheden, maar blijven toch steeds in stijl, uiterlijk en innerlijk, hetgeen vooral als men ze in eigen dracht en levendige actie ziet — Staphorsters b.v. op de Zwolsche paardemarkt. En zoo is het ook met boerderijen en hun omkleeding: bijgebouwen en erfbeplanting.

In onderdeelen draagt iedere boerderij het stempel van wie er ongedwongen bouwden en plantten, maar door de hoofdvorm en beplanting met wat in de streek thuishoort valt dit niet uit de sfeer van de buurtschap of van het landschap.

Zie b.v. foto 1 met den vruchtboom, als waarvan Gelle zong:

„Bruwrijmd was hij schoon, wanneer
de winter woei:

Veel duizendmaal is schooner nu
zijn blomgebloei.

't Is bruiloft en 't is zomerweer
de zomermeid

den bruidegom verwacht die haar was toegeleid.“

Zoo'n boom past bij het sterk gelijnde huis en de origineele, levendige, maar onge Kunstelde gevelindeeling met het geestig geplaatste raampje en de „niendeur" vóór.

En het huis past bij de boombruid als een wakkere boerenborst in grootvaders stemmig trouwpak, glunder opkijkend naar zijn toegeneegen vrijster, die hem wat liefs in het oor wil lispelen.....

Maar zie nu foto 2: hoe detoneert daarbij de leidingpaal!

Is het niet, om bij hetzelfde beeld te blijven, als kwam er, geniepig, een Gnpoe-agent aangeschreden die, het zoete tête à tête verstorend, ijskoud sist: „het wordt hier niet gefluiterd“.

Van dezulken nu is ons land overstromd tot schade en schande van ons boeren cultuurlandschap, dat men nergens inniger en karakteristieker vond.

Foto 3 is genomen in Beuningen aan den weg de Luttedenekamp ter plaatse waar voor enkele jaren nog, een glooiend terrein met boschages was.

Dit werd in eenzijdige ontginnings manie zoo zorgvuldig „geschoond“ en geslecht dat het nu wonderwel past bij de bouwkundige schepping van het G.E.B., welke er, achter de bijbehorende palen, triomfantelijk uit oprijst als de uitkijktoren van een moorddadigen onderzeeër tu sschen de ontuigde masten van zijn verzonken slachtoffers.....

Tegenwoordig, kan Staatsboschbeheer in verband met houtproductie en natuurschoon dergelijke algeheele ontbosching tegengaan, al wordt daarbij nog niet steeds van harte meegewerkt door de ontginners (zie blz. 433 van Ned. B. T. 1941).

Maar het is hoog tijd, dat ook bij het „inplanten“ van de

vele leidingpalen, al zullen deze blad noch bloem, slechts ideële vruchten dragen, rekening worde gehouden met het aspect van het landschap.

Zoo'n transformatorhuisje kan gecamoufleerd worden met eiken, berken of dennen, zooals die er vroeger in de omgeving stonden.

En de toegestane speling tusschen de palen onderling en tusschen eindpaal met huis is zoo groot, dat niet noodig is dat leidingen het landschap en de erven zóó ontsieren als nu dikwijls het geval is.

Foto Dingeldein, Denekamp.

Erve „Reimerink” aan den harden weg te Berghem onder Denekamp.

„Wat is de Twentsche boerschop mooi
Te Mei as alles bleuit.

As 't roo'e dak van 't oale hoes
Schient duur et jonge greun
En kessen-, appel-, perenbeum
Stoat in den hof te bleu'n.”

Van Deirse, Enschede.

Er is een bepaling, dat (in normale tijd) de eigenaar op eigen rekening een ondergrondsche kabel mag aanleggen.

Dat wordt te duur als de boer het alleen moet betalen. En een ander punt is, of vanwege de dienst niet, in verband met het landschap en bijzondere omstandigheden soms een

iets langere maar minder storende weg kan genomen worden. Ikzelf heb palen midden in mijn bouwland staan, wat veel last geeft, terwijl het slechts één paal extra had behoeven te kosten om ze er ordelijk langs te zetten.

Is de tegenwoordige plaatsing gevolg van onwil bij de autoriteiten?

Welneen, niemand kan meer hart hebben voor de zaken — voor de technische kant althans, waar men zich dus van bewust is, klopt alles in de puntjes. Zelfs ondergronds b.v. zijn de palen even keurig kaarsrecht als er boven!

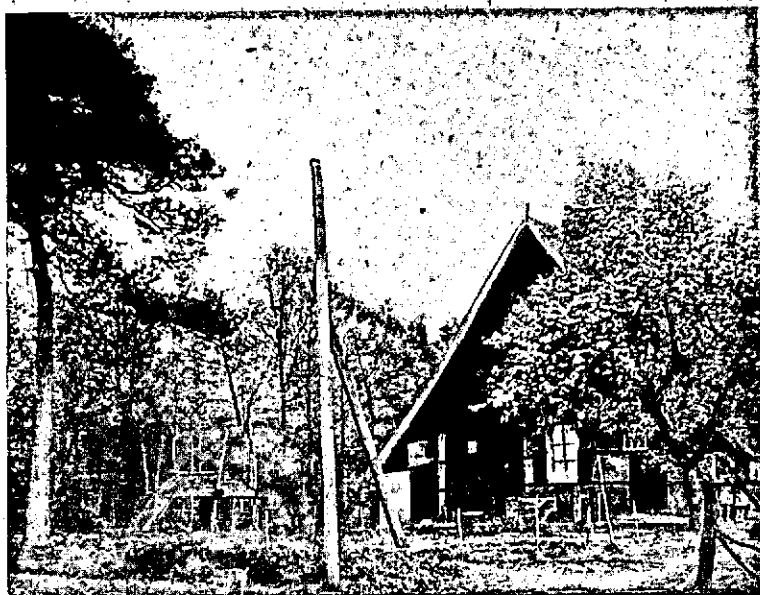

Foto Dingeldein, Denekamp.

„Eén groene bengel
Eén witte engel
Eén nakend als een aal
Waar is dat groot schandaal?”

„Te Berghem, te Berghem
Te Berghem in de bocht.
Daar staan die drie
Vieslevie
Zoomaar in de tocht.”

Kinderraadsel voor Denekamp.

Dit, ten nadeele van de boschbouwers, zooals blijkt uit het verslag van de Standaardreerings Commissie 1938 der Ned. B. V. (blz. 23 der „Sorteeringslijsten”), waar men vermeldt dat de verschillende Prov. Electr. Maatschappijen zoodanige eischen stellen „dat het practisch zeer moeilijk zoo niet onmogelijk is er aan te voldoen”.

Men vraagt er zich af of het niet mogelijk zou zijn : „dat de eisch te stellen aan de rechtheid van telefoonpalen worde beperkt tot het toekomstige bovengrondschē gedeelte. Het gedeelte daar *beneden* kan gerust meer afwijken, zonder dat dit eenig technisch of zelfs uiterlijk nadeel oplevert”.

Er is dus minitieuus streven naar volmaakten ondergrondschē vorm uit motieven diē meer argeloos theoretisch dan technisch gefundeerd aandoen.

Maar voor plaats in, — en vormgeving aan — het levende landschap een bedenkelijke achteloosheid.

En onbegrip voor het practische wederzijdsche belang bij zooveel mogelijk inschakelen van den Nederlandschen Boschbouw, die daardoor gestimuleerd hād kunnen worden, wat zich in tijden als de tegenwoordige wreekt.

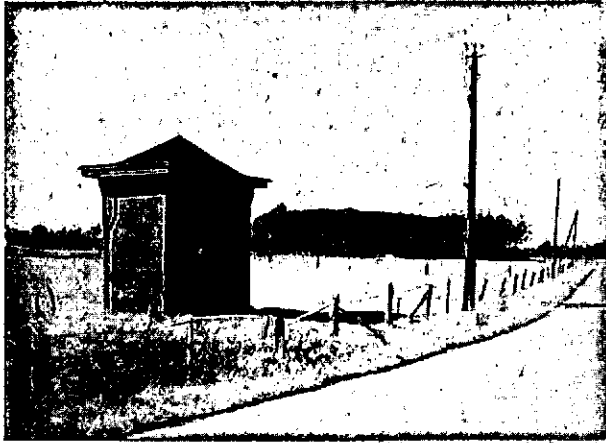

Foto Dingeldein, Denekamp.
Transformatorgebouw op ontginning aan den weg LossersDenekamp.

„Als ik zie 's werlds loop
Wat zie ik wonder dingen!
'k Zie alles overhoop
En vol veranderingen.

En roep, o wonderlijke Held!
Hoe vreemd hebdi dit gesteld,
Vreemd hebdi dit gesteld.”

„Van de veranderingen des werlds”
Dirk Pietersz. Pers.

Het is een frappant voorbeeld van wat Ir P. J. 't Hooft, B.I., in zijn aardig boek „Nederlandsche Boerderijen” trefvend opmerkt : „ieder doet zijn werk en verspilt geen tijd „om het werk van anderen te bekijken ; in een sombere

„ordeloosheid spat onze cultuur uiteen en niemand kan uit de scherven nog een gaaf beeld samenstellen. Want men volmaakt de dingen, niet de menschen.”

En: „.....voor onzen tijd is natuur alleen maar een taaie, trage massa in plaats van een immer levende bron van inspiratie; cultuur alleen maar het uitbuiten van de natuur, om wille van de menschelijke nooddrift, in plaats van haar „volmaking.”

Te weinig is ter harte genomen van Dr J. van Vloten in 1866 scheef (1e druk „Nederlandsche Aesthetika”):

„Kunstbesef en kunstgenot moeten hoe langer zoo meer, een zedelijke behoefte van onwêrstaanbare aandrang worden voor ieder Nederlander”. En, beter laat dan nooit, moge men, als we weer normale tijden beleven, tót het inzicht komen, in de voorrede van den 3en druk van genoemd boek, in 1881, neergelegd: „.....dan wordt het des te meer de „plicht ook der Nederlandsche regeering niet langer te marren, om, zoo op hooger als middelbare scholen, het aesthetiesch onderwijs dat er tot heden maar al te veel verwaarloosd blijft, algemeen in te voeren.”

Dit is noodig, niet om den vooruitgang te remmen, integendeel om dezen in goede banen te stimuleeren in harmonisch samengaan met moeizaam verworven tradities van levenskunst. En om verdere wanklanken te voorkomen in het gedicht dat hier en daar moeder aarde nog is.

„Wie gaat” zegt een Spaansch spreekwoord, „gaat naar de toekomst, ook al loopt hij achteruit — en dat is dikwijls het beste.”

Juist boschbouwers weten, hoe „omzichtig” voorwaarts gaan veel dwalen en struikelen voorkomt.

Via Delft en Wageningen zou daarom tot alle verblind rondstruikelende plattelands-gemeente-architecten en ook tot de docenten aan de Lagere Landbouwscholen meer aesthetische zin en meer begrip voor boschbouw moeten doordringen, waarden, die er tegenwoordig, behoudens de goede uitzonderingen, veelal niet veiliger zijn dan een vlinder in handen van een baby.

Tot besluit zij mij vergund, als lichtpunt in deze donkere materialistische tijd en als documentatie uit het onvolprezen Materieel, waar haast iedere boer nog boschbouwer is, een voorval uit den laatsten tijd te vermelden.

Toen een boerderij verbrandde, richtten zich 15 boeren uit de omgeving tot de bevoegde autoriteiten ter verkrijging van kapvergunningen, teneinde den gedupeerde gratis van het noodige hout te voorzien om te kunnen herbouwen.

Dergelijke dingen gebeuren zonder eenigen ophef en alleen omdat tegenwoordig kapvergunning noodig is, merkt de buitenwacht hoe solidair de Boerschap is. Is het wonder, dat waar op dergelijke basis ge- en herbouwd, geveld en her-

plant wordt uit de eenvoudige erven een zoo warme geest
straalt?

En dat men in dit boerenland veel blijmoedige menschen
aantref, waarmee het een voorrecht is te verkeer, naar
Goethe's woord:

„Doch wo einzelne Gesellen
Zierlich mit ein ander streben
Sich zum schönen Ganzen stellen
Das ist Freude, das ist Leben.“
